

Stedfortræderkrig om Syrien

Af cand.mag. i Historie og Mellemøststudier Robert Petersen

Artiklen blev bragt som en blog i fire dele i Damefrokosten 4-7. juli 2012

Den 22. juni 2012 blev et tyrkisk F4 *Phantom*-fly skudt ned af det syriske luftforsvar. Efterfølgende påstod den syriske regering, at flyet blev skudt ned mens det stadig var i syrisk luftrum. Den tyrkiske regering indrømmede, at flyet ganske kortvarigt havde krænket syrisk luftrum, men at det var i internationalt luftrum da det blev ramt af syrisk beskydning fra landjorden. Af samme grund anklagede den tyrkiske regering Syrien for "aggression", sendte tropper til grænsen til Syrien og indkaldte til konsultationer i NATO. Syrien svarede igen ved at sende et stort antal tropper og 170 kampvogne til grænsen til Tyrkiet.

Den syrisk-tyrkiske krise kommer i kølvandet på mere end et års oprør og borgerkrig i Syrien, hvor op til 20.000 mennesker formodentlig er blevet dræbt. Denne artikel vil give baggrunden for, hvorfor oprøret i Syrien brød ud og hvorfor konflikten i stigende grad er blevet internationaliseret. Den aktuelle krise mellem Tyrkiet og Syrien er blot det seneste eksempel på en borgerkrig, som i stigende grad også er blevet til en stedfortræderkrig mellem en række stormagter.

Jeg anser ikke mig selv for at være nogen ekspert i syrisk politik, men jeg har rejst meget i landet og da arabere er nogle af de mest gæstfrie mennesker der kan tænkes, har jeg også opbygget en række venskaber med syrere. Jeg har desuden læst historie og Mellemøststudier på Syddansk Universitet, så alene af den grund har jeg et stort kendskab til regionen og specielt Syrien. Denne artikel er mit forsøg på at beskrive, hvad der formodentlig foregår i landet.

Politistaten Syrien

Udenlandsk indflydelse i Syrien er ikke nogen speciel ny ting. Syrien blev både en selvstændig stat og et demokrati i 1946 i kølvandet på Anden Verdenskrig, men var fra starten svag og underudviklet. I 1948-1949 kæmpede Syrien på linje med andre arabiske lande mod den nyoprettede stat Israel, men led et forsmædeligt nederlag. Året efter blev det svage syriske demokrati væltet ved et militærkup, som den amerikanske efterretningstjeneste CIA var med til at arrangere. Den fremvoksende arabiske nationalisme førte bl.a. til dannelsen af det syriske *Baath*-parti, som talte for en blanding af pan-arabisme (alle arabere skulle forenes i en stat), arabisk nationalisme og socialisme. 1950'erne og 1960'erne var politisk turbulente år for Syrien, der flere gange oplevede militærkup alt imens landet opbyggede en stadig tættere alliance med Sovjetunionen. *Baath*-partiet greb magten i landet ved et militærkup i 1963. I 1967 kæmpede Syrien i den såkaldte Seksdages-krig mod arvefjenden Israel og led ligesom de andre arabiske stater et ydmygende nederlag, som førte til tabet af Golan-højderne. Det førte til yderligere politisk ustabilitet.

I forbindelse med militærkuppet i 1970 greb den syriske forsvarsminister Hafez al-Assad magten og blev i de følgende år landets ubestridte eneheriker. Det syriske militær kæmpede langt mere effektivt i den såkaldte Yom Kippur-krigen i 1973 og selvom Syrien igen blev slået af israelerne, var krigen ikke desto mindre med til at cementere Assads magt. Assad demonstrerede sin hensynsløshed, da han i 1982 med brutal hånd knuste et islamistisk oprør i byen Hama, som kostede mellem 10-20.000 mennesker livet. Assad prøvede også at optræde som en regional stormagt og involverede det syriske militær i Libanons borgerkrig i 1975-1990. Ganske vist blev det syriske militær slået af den israelske hær i Libanon i 1982, men Syrien forblev en

magtfaktor i landet og da den libanesiske borgerkrig sluttede i 1990 var Syrien garanten for freden. Assad udviste også på andre måder en høj grad af dygtighed i international politik og skiftede eksempelvis i 1990-1991 landets tætte forhold til Sovjetunionen ud med en mere pro-amerikansk udenrigspolitik. Syriske tropper kæmpede således sammen med amerikanske tropper i Golfkrigen i 1991. Syrien blev også en del af den amerikansk-sponsorede fredsproces i Mellemøsten. Uden at der ligefrem kan tales om en alliance mellem USA og Syrien kom de to lande tættere på hinanden efter Den Kolde Krig.

Hafez al-Assads styre betød flere forskellige ting. For det første mistede *Baath*-partiet efterhånden magt og partiets ideologi spillede en stadig mindre rolle i syrisk politik. Assad senior opbyggede i stedet et regime, der byggede på en omfattende personkult og familie-forbindelser samt etnicitet (Assad kom fra alawitterne, som er en shia-muslimsk sekt, der udgør 11 procent af befolkningen). Assad førte en del og hersk-politik, men opbyggede også stærke sikkerhedsapparater (populært benævnt "Mukhabarat"), som udviste en høj grad af brutalitet. Jeg husker selv, hvordan jeg i 2007 besøgte Syrien og i den forbindelse blev inviteret til at se et kloster. På vej ud af Damaskus så jeg en stor bygning med pigtråd og mure rundt om. Da jeg spurgte, hvad det var for et sted svarede min ven lavmælt "it is prison for political prisoners". På universitetet i Damaskus mødte jeg mange studerende, som var venlige og åbne overfor mig. Men jeg talte også med en (formoder jeg) medarbejder i var sikkerhedstjenesten, som spurgte mig, hvor jeg kom fra og hvad jeg lavede i Syrien. Ikke på nogen uvenlig måde, men jeg kunne mærke, hvordan de andre trak sig tilbage når han nærmede sig. Den sidste oplevelse jeg havde, var da jeg i 2006 gik rundt i Damaskus med mine venner og kom forbi en stor bygning med meget militær rundt om. Da jeg spurgte om det fik jeg at vide, at det var "secret police" som var derinde. Da jeg naivt og nok lidt for højt spurgte om han mente "Mukhabarat" gik mine venner kortvarigt i panik og bad mig om aldrig at sige det navn. Derpå skyndte vi os videre.

Oprøret

Hafez al-Assad døde af naturlige årsager i 2000 og blev i bedste nordkoreansk stil efterfulgt af sin søn Bashar. Sønnen havde imidlertid mere vanskeligt ved at hævde sin autoritet. USA skærpede kursen overfor Syrien efter invasionen af Irak og indførte sanktioner mod landet efter anklager om, at regimet tolererede tilstedeværelsen af irakiske oprørere på sin jord. Amerikanske specialstyrker begyndte i hemmelighed at operere i landet og det mest omfattende sammenstød fandt sted i oktober 2008, da amerikanske specialstyrker fløj dybt ind i Syrien og angreb et *Al Qaida*-tilholdssted.

USA pressede også Syrien på andre måder. Efter mordet på den tidligere libanesiske ministerpræsident Rafik Hariri i februar 2005 blev Syrien tvunget til, at trække sine sidste 14.000 soldater ud af Libanon. Selvom meget endnu er uklart er Syriens ledelse ofte blevet anklaget for at have stået bag mordet på Hariri, som ønskede at føre sit land i en mere pro-vestlig retning.

Trods visse økonomiske reformer forblev Syrien også fattig og tilbagestående. Regimet blev desuden mere og mere præget af korrupsion og nepotisme, hvilket i stigende grad vakte syrerne vrede. Det var naturligvis forskelligt, hvordan syrerne reagerede på det. Nogle syrere forekom at være oprigtigt stolte over specielt Hafez al-Assad og (i lidt mindre grad) hans søn, som stod for dem som stærke ledere. Andre var frustrerede over korrupsionen og systemets råddenskab. Jeg erindrede selv, hvordan jeg i 2006 stod i lufthavnen i Damaskus og skulle ind i landet. Store køer blev dannet for at komme forbi paskontrollen og for at få et visum. En engelsk-talende syrer forklarede mig med tydelig frustration, at vagterne bevidst trak tiden ud for at få flest mulige til at betale bestikkelse. Hvis du kunne betale kunne du også komme hurtigere frem. Det var tydeligt, at han både var vred og skamfuld over, at det kunne foregå så åbenlyst.

I retrospektiv står det klart, at Syrien i de år – bag den rolige og lidt søvndrøssende provinsielle facade (så anderledes fra det anderledes mere hektiske liv i Libanon) – var en trykkoger. Landet blev presset af en voksende international isolation, flygtningestrømme fra Irak, intern korruption og politisk uro. I december 2010 begyndte det såkaldte "Arabiske Forår" og udløste en stribe af folkelige oprør, som i Libyen førte til en NATO-intervention for at vælte Moammer Gadaffi.

Det "Arabiske Forår" nåede Syrien i marts 2011. Protesterne tog for alvor fart i den lille by Deraa syd for Damaskus, hvor 15 skolebørn i marts 2011 blev anklaget for at have skrevet anti-Assad slogans på murene ved deres skole. De blev arresteret af myndighederne og da forældrene prøvede at få dem fri blev de afvist. Det udløste en bølge af protester, som efterhånden også kom til at omfatte krav om større politisk frihed og stop for korruptionen. Myndighederne reagerede dels med voksende undertrykkelse og dels halvhjertede forsøg på dialog. Fra Deraa spredte protesterne sig til resten af landet og udviklede sig efterhånden til et folkeligt oprør. I begyndelsen fredeligt, men efterhånden mere og mere voldeligt.

Da jeg i marts 2011 første gang spurgte mine venner om urolighederne i Syrien afviste de, at der foregik noget særligt. Det syntes at være kommet som et oprigtigt chok for dem, at regimet var villig til at slå hårdt ned på fredelige protester. Jeg fik i april 2011 denne e-mail fra en syrisk ven i Damaskus, som beskrev en massakre:

I will tell you a bout the massacre yesterday: on Friday they killed alot of people so the mosque Imam told the people on the speakers of the mosque ,that(We will take the dead to there graves on Saturday at 11:30 am..Please people no one open his market. No one break any thing please people respect the martyrs souls no one ruined anything we need peace only peace) .. On Saturday at 11:30 am the people began to escort the martyrs to their graves and the began to say:(there is No God except ALLAH, AND the martyr is his lover) after 5 minutes the security forces and System-keeping forces closed the streets near the funeral and began to fire the innocent people ...the Imam of the mosque began to pray and call for the help ..He said:(Please ..Please security forces you killed unarmed people...Please Mercy ...please there are a lot of wounded in the streets ... SOS all Doctors please come to (ALSALLAM) mosque and please people bring the wounded to this mosque) and everybody in the mosque began to cry.. they took the wounded and dead people to this mosque because the security forces prevented the ambulance to pass...the security forces wanted all people in that area DEAD...!! after on hour there was 7 people Killed and many of wounded and arrested..The local mess media said:(unknown armed killed one and 2 from the security forces !!!!!) ... I hate our News media...this is the situation Just there in my area....

Ruslands rolle i Syrien

Ganske kort udviklede oprøret i Syrien sig i løbet af 2011 sig i en stadig mere militant retning. De fredelige protester blev efterhånden i stigende grad skiftet ud af voldelig modstand. Regimet havde et stort militært apparat til disposition, men det syriske militær var i årevis blevet bevidst forsømt af frygt for et nyt militærkup (det kan forklare det syriske militærs svigende militære præstationer på slagmarken – militær effektivitet skulle altid afvejes med ønsket om politisk loyalitet). I stigende grad begyndte syriske soldater og efterhånden også officerer at desertere fra militæret og slutte sig til oprøret.

I stedet lænede regimet sig mere og mere op ad militser som *Shabiha*, der ret beset ikke er ret meget mere end gangstere. *Shabiha* var oprindelig en syrisk mafia, der primært arbejdede med smugling (cigaretter,

narko, luksusbiler og våben) i 1980'erne og 1990'erne. Det skete med myndighedernes accept indtil de blev lidt for magtfulde og derfor blev undertrykt. Nu er de tilsyneladende blevet taget til nåde igen og er regimets vigtigste stødtropper. Det var således *Shabiha*, der blev anklaget for at massakrere over hundrede mennesker i landsbyen Houla i maj 2012. Massakren er foruroligende, fordi det var en massakre, som tilsyneladende forsøgte at sætte de etniske grupper i landet op mod hinanden.

Overordnet har mønsteret været, at oprørerne ikke har været i stand til at fastholde terræn overfor styrets brug af kampvogne og artilleri. Det viste sig mest tydeligt i byen Homs, som i januar 2012 stort set var under kontrol af oprørsstyrker. Assad-styret rettede i løbet af 2012 en række voldsomme angreb mod byen og indtog 70 procent af byen. Oprørerne kontrollerer fortsat visse mindre dele af byen, men de er tydeligvis ikke i stand til at tage kampen mod styrker, der angriber med tunge våben.

Indtil videre har udlandet – specielt NATO – været meget tøvende med at gribe militært ind. Det var relativt nemt at samle en international koalition mod Libyens leder Gadaffi, men trods en intens militær indsats tog det flere måneder at gennemtvinge et regime-skifte. Syrien er en meget hårdere nød at knække og har i modsætning til Libyen nogle magtfulde allierede i form af Iran, Rusland og Kina.

Specielt Ruslands rolle fortjener at blive belyst. Som tidligere nævnt havde Syrien i flere årtier et tæt forhold til Sovjetunionen, selvom Syrien begyndte at distancere sig fra russerne netop da det sovjetiske imperium brød sammen. I løbet af 1990'erne nærmede Syrien sig mere og mere USA. I de senere år har Rusland og Syrien imidlertid genoptaget store dele af fortidens samarbejde. Rusland har således taget gamle sovjetiske flådeinstallationer i Tartus i brug igen og så sent som i januar 2012 besøgte det russiske hangarskib *Admiral Kuznetsov* Syrien. Amerikanerne har også flere gange anklaget Rusland for at forsyne Assad-styret med våben og ammunition.

Rusland har flere forskellige grunde til at støtte Assad-styret. For det første er der tale om en gammel allieret og for det andet er Syrien som nævnt et af de få steder, hvor Rusland har en militærbase i udlandet. Hvis Rusland en dag igen skal spille en større rolle i Mellemøsten har Rusland en stærk interesse i at opdyrke en alliance med Syrien. En tredje årsag er, at Syrien bliver set som en brik i et større geopolitisk spil, hvor vestlige interesser med enten direkte militære interventioner (som set i Irak) eller med folkelige oprør gennemtvinger regime-skifte (som set i Libyen). Ruslands ledelse frygter dette af flere årsager – bl.a. fordi det kan danne præcedens og føre til folkelige oprør i Rusland, hos russiske allierede i Kaukasus og i Centralasien, og frem for alt styrke vestlig indflydelse på bekostning af russiske interesser. Kreml frygter formodentlig lige så meget, at amerikanerne endnu engang leger med ilden og forsøger at opnå kortsigtede gevinster på bekostning af langsigtede interesser. Set fra et russisk perspektiv er det væsentlig mere sandsynligt, at islamiske fundamentalister vil vinde på Assad-styrets fald end pro-vestlige demokrater. Som det vil fremgå senere har russerne muligvis en pointe her.

Nogle ting bør straks slås fast. For det første var der i begyndelsen af det "Arabiske Forår" forskellige holdninger til, hvorvidt Rusland skulle agere. Da FN i marts 2011 diskuterede at oprette et flyveforbud over Libyen (overvåget af NATO) var præsident Dimitri Medvedev for og argumenterede for et stærkere samarbejde med Vesten. Daværende ministerpræsident Vladimir Putin var imod og brugte et besøg på en missilfabrik til at tale dunder mod vestlig imperialisme. Det forekommer, at Putin vandt den debat – ikke mindst fordi NATO (som man kunne forvente) brugte en FN-resolution om et flyveforbud om Libyen til at bombe sig frem til et regime-skifte. Det påvirker fortsat Ruslands holdning til borgerkrigen i Syrien og det

syntes at være opfattelsen i Moskva, at selv den mest minimale indrømmelse til Vesten kunne tolkes som en undskyldning for en vestlig intervention mod Assad-styret.

Kort sagt er det næppe sandsynligt, at Rusland vil opgive sin stejle holdning til Syrien. Som i Libyen frygter de russiske ledere, at hvis de giver Vesten en lillefinger, så vil det straks miste hele armen og se et nyt regime-skifte. Enten i en pro-vestlig retning eller til fordel for et islamistisk styre. Derfor kan man roligt forvente, at Rusland dels vil fortsætte med at blokere for FN-resolutioner mod Assad-styret og dels på andre måder vil fortsætte med at støtte det syriske styre. Primært med våben, efterretninger og ammunition. Selvom det lige nu forekommer usandsynligt kan det heller ikke fuldstændig udelukkes, at Rusland vil sende tropper til Syrien. Det skete faktisk i juni 1999, da Rusland til NATO's overraskelse sendte tropper til Kosovo og var tæt på at komme i kamp med britiske tropper. Hvis en NATO-intervention a la Libyen forekom overhængende kan magthaverne i Kreml være villige til at skride til endog meget desperate og uforudsigelige handlinger.

CIA tilbage til Syrien

Trods vestligt hykleri om Ruslands hjælp til Assad-styret er russerne ikke de eneste, som er med til at hælde benzin på bålet. Der har fra starten af oprøret været (forudsigelige) anklager fra Assad-styret om, at udlandet stod bag alle ulykker. Der er efterhånden en kerne af sandhed i anklagerne.

USA har længe haft et horn i siden på Assad-styret, som anses for anti-amerikansk og er et af Irans få allierede i Mellemøsten. USA har i lang tid forsøgt at bremse det iranske atomprogram med diplomatiske midler, sanktioner og cyberkrig. Borgerkrigen i Syrien er en del af dette spil, hvor USA prøver at underminere præstestyret i Iran ved at fjerne en af dets vigtigste allierede i regionen. Hvis Assad falder, kan det også isolere den shia-muslimske *Hizbollah*-bevægelse i Libanon, som udgør en stor trussel mod USAs nære allierede Israel. For en ordens skyld vil jeg heller ikke afvise, at humanitære hensyn også spiller en rolle i Washingtons kalkulationer. Der er formodentlig en oprigtig bekymring over, at tusindvis af mennesker er blevet dræbt i Syrien og at myrderierne synes at tage til. Men det er nødvendigt at tage forbehold overfor ideen om, at det skulle være den eneste – eller for den sags skyld den vigtigste – grund til, at USA ønsker, at se Assad-styret falde. USAs vigtigste allierede i forsøget på at vælte Assad omfatter heller ikke rene mønsterdemokratier. Det inkluderer både Saudi-Arabien (som deler det amerikanske ønske om at svække Iran), Qatar (som ser sig selv som en regional stormagt og allerede spillede en fremtrædende rolle i at vælte Gadaffi-styret – både med penge, specialstyrker og kampfly) samt Tyrkiet, der ønsker at få fjernet en besværlig nabo. I Ankara frygter man, hvem der vil udfylde tomrummet efter Assads fald fra magten og derfor støtter den tyrkiske regering i realiteten oprøret mod Assad-styret.

Et direkte militært angreb a la Libyen er imidlertid lige nu usandsynligt. Det syriske militær er trods alt stærkere end det libyske og har desuden russerne i ryggen. Ifølge israelske eksperter (citeret i den britiske avis *Sunday Times*) hjalp russiske teknikere til, da det tyrkiske F4 *Phantom*-fly blev skudt ned sidst i juni 2012. Det sendte et klart signal om "hertil og ikke længere" fra både Moskva og Damaskus. I stedet for en direkte militærintervention forsøger USA i samarbejde med Tyrkiet, Qatar og Saudi-Arabien sig med at bevæbne og organisere de syriske oprørsbevægelser (hvoraf der nu er tale om cirka 100 forskellige grupper, der omfatter alt fra en lille håndfuld til flere hundrede medlemmer). Det er velkendt, at USAs udenrigsministerium har afsat 15 millioner dollars i humanitær hjælp til de syriske oprørere, men den amerikanske hjælp er ved at blive militariseret. Det væsentlige er, at USA er parate til at samarbejde selv

med islamistiske fundamentalister i forsøget på at vælte Assad-styret. Som den amerikanske avis *New York Times* rapporterede i juni 2012:

A small number of C.I.A. officers are operating secretly in southern Turkey, helping allies decide which Syrian opposition fighters across the border will receive arms to fight the Syrian government, according to American officials and Arab intelligence officers. The weapons, including automatic rifles, rocket-propelled grenades, ammunition and some antitank weapons, are being funneled mostly across the Turkish border by way of a shadowy network of intermediaries including Syria's Muslim Brotherhood and paid for by Turkey, Saudi Arabia and Qatar, the officials said. The C.I.A. officers have been in southern Turkey for several weeks, in part to help keep weapons out of the hands of fighters allied with Al Qaeda or other terrorist groups, one senior American official said. The Obama administration has said it is not providing arms to the rebels, but it has also acknowledged that Syria's neighbors would do so.

I det omfang det er muligt at få et overblik over en situationen kan det siges, at Tyrkiet har tilladt en syrisk oprørsbevægelse – *Free Syrian Army* (FSA) – at etablere sig i Istanbul. Ifølge den britiske avis *The Guardian* arbejder 22 personer i FSA-hovedkvarteret i Istanbul, hvor de skal koordinere dels pengestrømmen og dels våbenleverancer fra Qatar og Saudi-Arabien. Ifølge *The Guardian* opererer CIA også i selve Syrien og havde mellem december 2011 og februar 2012 to medarbejdere i Homs, hvor de prøvede at skabe kontakter til de talrige syriske oprørsstyrker. Ingen bør heller ikke være overrasket, hvis det senere viser sig, at amerikanske specialstyrker opererer i landet og yder støtte til de lokale oprørere. Det var trods alt sådan, at de libyske oprørere med støtte fra bl.a. britiske SAS-styrker og NATO-luftangreb kunne vælte Gadaffi i 2011.

Endelig bør det nævnes, at *Al Qaida* tilsyneladende også er blevet aktiv i Syrien. Efter to selvmordsbomber i Damaskus i marts 2012 – der kostede 55 mennesker livet og sårede 372 – erklærede FN's generalsekretær Ban Ki-moon sig overbevist om, at *Al Qaida* stod bag. Regimet har altid påstået, at *Al Qaida* stod bag myrderierne, så det må tillægges en vis vægt, når også FN's øverste ledere gentager disse påstande. På den anden side er det syriske regime præget af en sådan kynisme, at "falsk flag"-operationer (hvor regimet sprænger bomber og giver oppositionen skylden) heller ikke kan udelukkes.

Når elefanterne slås...

Oprøret mod Assad har flere gange skiftet karakter – først fra et fredeligt oprør, som blev mødt med magt. Dernæst til et væbnet oprør, som ligeledes blev bekæmpet med magt. Derpå til en i stigende grad sekterisk borgerkrig, hvor de forskellige etniske grupper bliver sat op mod hinanden og hvor udlandet spiller en voksende rolle. De mest aktive udenlandske aktører er tilsyneladende Rusland (der frygter at se Middelhavsregionen enten blive omdannet til en NATO-sø eller frygter, at islamiske fundamentalister en dag vil styre i Damaskus), men også USA, Saudi-Arabien, Qatar og Iran. Hver især håber de forskellige lande på, at komme ud som en slags vinder og gennemtvinge deres dagsorden. Som USAs alliance med det islamistiske *Muslimske Broderskab* viser, kan USA meget nemt ende med at støtte folk, som hurtigt kan vende sig mod amerikanske interesser. Ikke fordi der er så meget nyt i det – tværtimod har USA gjort det samme i bl.a. Afghanistan og Irak, selvom USAs udenrigsminister Hillary Clinton under et interview med TV-selskabet CBS i februar 2012 gav udtryk for tvivl om, hvorvidt det var sådan en god ide. Som hun udtalte til CBS-journalisten Wyatt Andrews:

So maybe at best, you can smuggle in automatic weapons, maybe some other weapons that you could get in. To whom, where do you go? You can't get into Homs. Where do you go? And to whom are you delivering

them? We know al-Qaeda. Zawahiri is supporting the opposition in Syria. Are we supporting al-Qaeda in Syria? Hamas is now supporting the opposition. Are we supporting Hamas in Syria?

Alt imens lider de menige syrere naturligvis under volden. Der er stadigvæk de mest basale ting (vand og mad) i Damaskus, men strømforsyningen er blevet uregelmæssig og hovedstaden er oversvømmet med interne flygtninge fra andre dele af landet. På Facebook, via sms'er eller telefonopkald kan jeg følge situationen lidt, selvom det ofte er for deprimerende at tale om hvem der er blevet arresteret, hvem der er blevet dræbt og hvem der ikke længere er kontakt til. I stedet taler vi ofte om fuldstændig hverdagsagtige ting, som ikke har noget med politik at gøre. Den dag i marts to bilbomber (som omtalt) dræbte 55 mennesker ringede jeg til en ven og jokede om vidt forskellige ting. At der havde været to massive bilbomber hørte jeg først om senere.

Et afrikansk ordsprog siger, at når elefanterne slås, bliver græsset trampet ned. De menige syrere er i dag som græsset, der bliver trampet ned af russiske, amerikanske, qatariske, tyrkiske og mange andre elefanter. Det er ikke fordi, at jeg vil underkende det syriske regimes brutalitet og grusomhed, men efterhånden er Assad kun en ud af mange aktører i myrderierne. Det er af samme grund, at jeg med selvisk glæde kan konstatere, at i det mindste nogle af mine venner snart vil forlade landet – nogle til Storbritannien og andre til Tyskland.

De vil forlade et land, der brænder.